

ZAMONAVIY IQTISODIY QARASHLAR PARADIGMASIDA FILLIPS EGRI
CHIZIG'INING BARQARORLIGI

**Kurbonov Xayrilla Abdurasulovich –
TDIU “Moliya” kafedrasi mudiri, i.f.n., dots.**

**Karimov Nodirbek –
Huddersfield universiteti, Buyuk Britaniya, doctorant stajer,
Anarqulov Azizjon Davlatkulovich –
O'zR Milliy gvardiyasi XTI
kafedra boshlig'i muovini, podpolkovnik**

Annotatsiya. Ushbu maqolada inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi o'zaro dialektik bog'liqlikni ifodalovchi Filips egri chizig'i va uning modifikatsiyalari keng tadqiq qilingan. Shuningdek, iqtisodiy taraqqiyot paradigmasida Filips egri chizig'i nazariyasining Oqilona kutishlar nazariyasini shakllanishining fundamental asosi sifatidagi tarixiy roli yoritilgan.

Таняч сўзлар: Filips egri chizig'i, inflyatsiya, tanlovlar menyusi, ishsizlik, Federal zahiralalar tizimi, narxning stabil darajasi, nominal ish haqi, Fridman-Felps gipotezasi, Istemolchi narx indeksi, Keynsning fiskal va pul siyosatlar.

Аннотация. В этой статье широко изучена кривая Филлипса и ее модификации, которые описывают взаимозависимость между инфляцией и безработицей. Также обоснована историческая роль теории кривая Филлипса как фундаментальной основа в формирование теории рациональных ожиданий в парадигмах экономических цивилизаций.

Ключевые слова: кривая Филлипса, инфляция, меню выбора, безработица, система Федерального резерва, стабильность цен, номинальная заработная плата, гипотеза Фридмана-Фелпса, индекс потребительских цен, кейнсианская фискальная и денежно-кредитная политика.

Annotation. This article has extensively studied the Phillips curve and its modifications, which describe the interdependence between inflation and unemployment. The historical role of the Phillips curve theory is also substantiated as a fundamental basis for the formation of the theory of rational expectations in the paradigms of economic civilization.

Keywords: Phillips curve, inflation, choice menu, unemployment, Federal Reserve system, price stability, nominal wages, Friedman-Phelps hypothesis, consumer price index, Keynesian fiscal and monetary policy.

Oxirgi yarim asrdan ko'proq muddat davomida Filips egri chizig'i (FECh) empiric tatqiqotlar vositasida o'rganib kelingan va o'tgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab dunyoning rivojlangan davlatlari Markaziy Banklari tomonidan prognoz vositasi sifati ishlatilgan. 1960-yillarda ayniqsa AQShda FECh makroiqtisodiy barqarorlik diagnostikasida asosiy ko'rsatkich vositalaridan biriga aylangan. Chunki Keynsning pul va fiskal siyosatlar bilan birga FECh hukumatga tanlovlar menyusi' tarzida taqdim etilgan, ya'ni inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi "kompromiss"ni (trade-off) manipulyatsiya qila olish imkoniyatini bergan[1;2].

1970-yillarga kelib siyosatchilar e'tiboridan chetga chiqib qolganiga qaramay, FECh oldingidan kichikroq darajada bo'lsada tez orada o'z ahamiyatini tiklab oldi, va hozirgacha jahonda inflyatsiya va ishsizlikmi o'zaro tasiriga asoslangan holda prognoz qilishning muhim uslubiy asoslaridan biri sifatida ishlatilib kelinadi[3]. FEChning ilk ko'rinishi oddiy inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabat ko'rinishida bo'lgan. Lekin keyinchalik uning turli xildagi modellari rivojlantirilgan. FEChni nafaqat inflyatsiya va ishsizlik, balki inflyatsiya va iqtisodiy sustlik kabi munosabat sifatida ham qaralishi mumkin. Masalan, FEChning modellaridagi ishsizlik bo'shlig'i

kabi o'zgaruvchilar o'zlarining 'proksi'si bo'lgan YAIM bo'shlig'i bilan ham alamshtiriladi[1;4]. FEChning barqarorligi har doim o'zining tanqidchilari tomonidan munozaraga sabab bo'lib kelingan va ko'pchilikning fikricha "Ulkan Barqarorlik" (The Great Moderation) davridan boshlab FEChning barqarorligi zaiflashib kelmoqda chunki ayrim iqtisodchilarning fikricha egri chiziq tekislashib borgan [4;5;6].

Bundan tashqari, inflyatsiyani prognoz qilishda inflyatsion saqlanuvchanlik tushunchasi ham keng miqyosda bahslarni keltirib chiqargan. Inflyatsiyaning shakllanishida oldingi yillar ta'siri yohud inflyatsiya faqatgina progressiv kutish oqibatida shakllanishi hali ham mutlaq isbotni talab qilmoqda. Aynan mana shu savol FEChning ikki turli yo'nalishlarda: asosiy oqim va yangi Keynes FECh modellari, rivojlanib kelayotgani sabablaridan biridir[1]. Bularning birinchisiga ko'ra FECh modellari moslashgan (adaptive) kutish asosida, ikkinchisiga ko'ra esa FECh progressiv kutish asosida shakllantirilishi lozim.

Ushbu maqolada AQShda FEChni 1949 va 2016 yillargacha blo'gan davrlarda barqarorligi testini amalga oshirishga urindik. Biz FEChning stabilligini tekshirgan holda uning inflyatsiyani prognoz qilish vositasi bo'la olish imkoniyatlarini aniqlashga urindik. Shuningdek, ushbu ishda

to'rt turdagi FECh modellaridan foydalanilish tufayli, regressiya natijalariga asoslanib AQShda inflyatsion saqlanuvchanlikni hamda uning o'rganilayotgan muddat davomidagi ehtimoliy o'zgarishlarni ham tatqiq qildik.

Ushbu ishda FECh modellarining sodda versiyalari OLS metodi bilan ishlatiladi. Atkinson A. va Ohanian L.E. ta'kidlashlaricha[6], odatda sodda modellardan olingan natijalar Federal Zahiralar tizimining mukammal ekonometrik modellariga asoslangan natijalardan farqi deyarlik yo'q. FEChning batafsil xronologik ma'lumotlari berilgan bo'lib, unda FEChning yillar davomida shakllantirilgan modellari va ularning shakllanishiga sabablar tahlil qilingan

A.U. Fillips (1958) Birlashgan Qirollikda 1861-1957 yillar davomida yig'ilgan dataga asoslangan xolda ishsizlik va ish haqi inflyatsiyasi o'rtasida kuchli manfiy munosabatni topadi va bu ish tez orada makroiqtisodiyotda eng ko'p bahslashilgan mavzulardan biriga aylanadi. Uning muhim xulosasi shundan iboratki, o'zining uzoq muddatli egri chizig'iga asoslangan holda, narxning 'stabil darajasi' ga erishish uchun ishsizlik 2.5% darajada bo'lishi kerak [7, 299 b.]. Ammo, Fillips hech qanday siyosiy taklifni olg'a surmagan[1]. U ishlatgan munosabatning formulasi juda ham oddiy bo'lgan:

$$w_t = \beta(U_t) \quad (1)$$

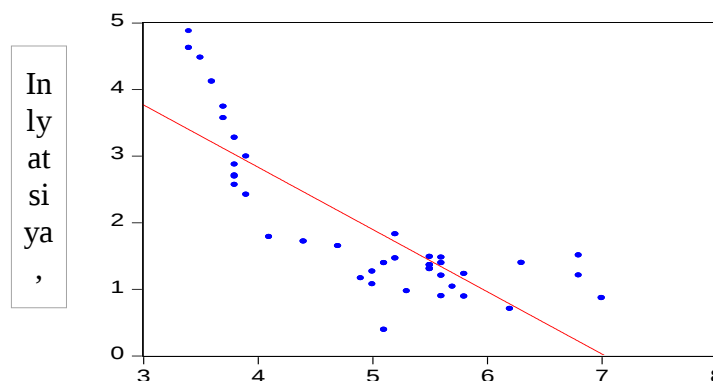
bunda, w_t nominal ish haqi darajasidagi o'zgarishni ko'rsatadi va U_t ishsizlikni bildiradi.

Keyinchalik, P.A. Samuelson va R.M. Solowlar[8] ilmiy ishlaridan so'ng inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabat Fillips egri chizig'i (FECh) deb atala boshladi. Ular Fillipsning ishini

AQSh misolida takrorlashadi. Nominal ish haqi ko'rsatkichini ular o'z formulasida inflyatsiya (Iste'molchi Narx Indeksi) bilan almashtirishdi:

$$\pi_t = \beta(U_t) \quad (2)$$

bunda, π_t hozirgi narx inflyatsiyasi darajasi, ya'ni o'tgan yilgi narx darajasiga nisbatan o'zgarishdir. Ayni Birlashgan Qirollikdagi singari, AQSh misolida ishlatilgan data lardan bir xil natijalar olingan, ya'ni ikki makroiqtisodiy ko'rsatkich o'rtasida manfiy korrelyatsiya mavjud va faqatgina Jahon Urushlari va Buyuk Depressiya paytlari bundan mustasno bo'lgan holos. Fillips bilan bir xil natijaga erishgan P.Samuelson va R.Solowlar[8] inflyatsiya va ishsizlik o'rtasida stabil munosabat bor deya xulosa qilishdi va ular Fillips qilmagan ishini yani siyosiy taklifni olg'a surishganlar. Ularning AQSh hukumatiga bergan taklifiga ko'ra, AQSh davlati "5-6 foiz" ishsizlik darajasiga bardosh bera olsa inflyatsiyani 0 foizga tushirish imkonini mavjud va ayni paytda hukumat ishsizlik darajasini 3 foizga tushurishi mumkin agar "4 yoki 5 foiz" darajadagi inflyatsiyaga toqat qilsa[8, 192-b.]. Boshqacha qilib aytganda, ularning ishi inflyatsiya va ishsizlik o'rtasida kompromis borligini xulosa qilganlar va siyosatchilar bundan barqaror iqtisodiyotga erishish yo'lida foydalana olishlari mumkinligini taklif qilishgan. Chunki, Keynsning ekspansion (kengaytiruvchi) va kontraktsion (qisqartiruvchi) siyosatini mos holda qo'llash orqali, ishsizlik yuqori bo'lsa uni inflyatsiyani biroz ko'tarish yoli orqali kamaytirish mumkin, ayni paytda yuqori inflyatsiya og'ir ishsizlikni boshdan kechirish orqali pasaytirilishi mumkin.

1-rasm. Klassik Phillips egri chizig'i platformasi, 1959-1969

Manba: Data FRED ma'lumotlar bazasidan olingan va EViews8 orqali Figura hosil qilingan.

Bu shuni anglatardiki, hukumat o'z istaklariga mos bo'lgan ishsizlik va inflyatsiya darajalariga FECh vositasi yordamida erisha oladi. 1960 yillarda FECh makroiqtisodiy vosita sifatida keng tanildi chunki "FECh kompromisi siyosatchilarga

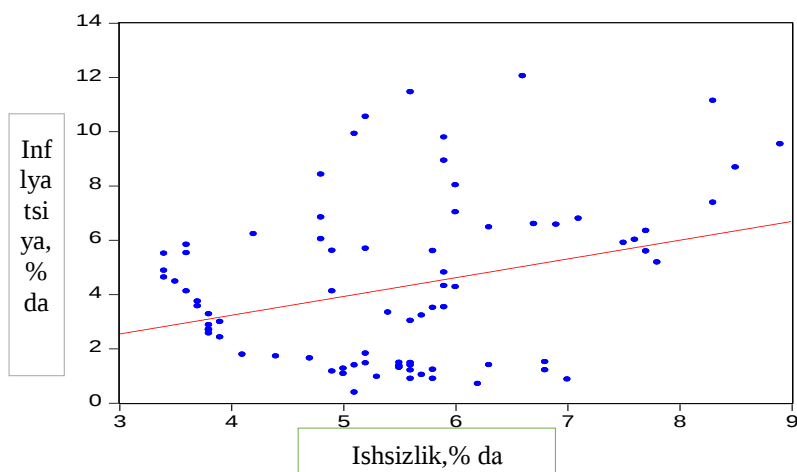
tanlovlar menyusini taqim etayotgandek ko'rilgan"[1]. AQShning Kennedy-Jonson hukumati ostida kompromis juda ham yaxshi ishladi, Keynsning fiscal va pul siyosatlarini ishlatgan holda hukumat ishsizlik darajasini ancha past ko'rsat-

kichlarga tushira olishgan va ayni paytda inflyatsiyani ancha ko'tarilishiga yo'l qo'yib berishgan[9]. Quydagi rasmda 60-yillarda FECh kompromisining qanchalik stabil bo'lganligini ko'rishimiz mumkin.

Keyinchalik, ko'pchilik tomonidan P.Samuelson va R.Solow siyosatchilarga FECh kompromisini foydalanishni taqdim qilganlari tufayli tanqid ostida qolishgan bo'lsada[1], P.Samuelson va R.Solow [8] egri chiziqning uzoq muddatda barqaror bo'lishini qo'llashganmi yoki yo'qmi munozarali holat sifatida qolganligi ta'kidlanadi[10]. Lekin, ularning ishlaridan keyingi ilmiy ishlarda ko'plab iqtisodchilar va Keynschilar tomonidan FEChni uzoq muddatda ham barqaror deb qabul qila boshlashgan[11]. Hattoki, FEChning hisoblangan parameterlari makroiqtisodiy siyosatda hatto o'zgarmas (constant) sifatida qabul qilingan.

60-yillar oxirlariga kelib egri chiziqning barqarorligiga qarshi tanqidlar ko'paya boshladi. Iqtisodchilar egri chiziqni uzoq muddatda barqaror bo'lishligini savol ostiga ola boshlashdi. E. Phelps[12] va Milton Friedman[13] uzoq muddatda FEChning kompromisi barqarorligini rad etishdi va ularning fikricha inflyatsiya bu nominal hodisa, ishsizlik esa real hodisadir. Ularning xulosalariga ko'ra, chiziqning egriligi faqatgina qisqa muddatlidir, uzoq muddatda esa FECh vertikal holatda bo'ladi chunki vaqtinchalik kompromis yo'qolganidan so'ng, ishsizlik o'zining tabiiy darajasiga (NAIRU - non-accelerating inflation rate of unemployment) qaytadi. Ayni paytda Keyns siyosati orqali ko'tarilgan inflyatsiya darajasi orqaga qaytmaydi[14].

Ularning qarashlari o'sha davrda keng miqyosda qabul qilinmagan bo'lsada, FEChning tez orada buzilishi ko'pchilik iqtisodchilarni tezda jalb qildi (2-rasm).

2-rasm. Klassik Phillips egri chizig'i platformasi, 1969-1979

Manba: Data FRED ma'lumotlar bazasidan olingan va EViews 8 orqali diagramma hosil qilingan.

Otgan asrimizning 70-yillarida AQShdagi stagflyatsiya (Iqtisodiyotdagi "Stagnatsiya" bilan "inflyatsiya" parallel ravishda kuzatiladi) deb atalgan hodisa oqibatida FEChning barqarorligi qattiq tanqidlar ostida qolib ketdi[9]. Huddi Friedman va Phelpslar ta'kidlashganidek Keynsning fiskal va pul siyosatlari samarasiz bo'lib qoldi. Chunki ishsizlikni tushurish uchun qilingan harakatlar inflyatsiyani "parvoz" qilishiga olib keldi va ayni paytda ishsizlik darajasi o'zgarishsiz qolar edi.

M.Friedman[13] va E.Phelps[12] inflyatsiya-ishsizlik o'rtasidagi ehtimoliy kompromisda "kutish" tushunchasining ahamiyatiga urg'u berishgan. Ularning gipotezasiga ko'ra kutish noto'g'ri (yoki kutilmagan) bo'lsagina[15] qisqa muddatli kompromis mavjud bo'ladi va quyidagi

formula ularning kengaytirilgan kutish FEChning sodda ko'rinishini ifodalashi ta'kidlanadi:

$$\pi_t - \pi_t^e = \beta(U_t - U^*) \quad (3)$$

bu yerda, π_t^e va U^* mos ravishda kutilayotgan inflyatsiya va ishsizlikning tabiiy darajasidir. Ikki olimning tanqidiga ko'ra vaqtinchalik FECh kompromisi faqatgina *kutilmagan inflyatsiya* va ishsizlik o'rtasida mavjud. Ya'ni, toki $\pi_t < \pi_t^e$, ishsizlik darajasi U_t o'zining tabiiy darajasi U^* dan pastroq bo'ladi. Ammo, odamlar yangi narxlarga moslashib olishlari bilanoq ishsizlik o'zining tabiiy darajasiga qaytadi. O'sha davrda π^e uchun *moslashuvchan* (adaptive) mexanizm qo'llanilgani uchun[9], formula *orqanazar soluvchi* (backward looking) tavsifga ega bo'lgan va undagi π^e ko'rsatkichi π_{t-1} (ya'ni oldingi yilning inflyatsiya darajasi) bilan almashirilgan:

$$\pi_t - \pi_{t-1} = \beta(U_t - U^*) \quad (4)$$

(4) formula shuni ko'rsatadiki, demak, FECh endi inflyatsiya-ishsizlik munosabati emas, balki bu yangi munosabat va u inflyatsiya darajasidagi o'zgarish va ishsizlik o'rtasidagi munosabatni ifodalaydi.

(4) ga binoan, U_t ni U^* dan pastroqda ushlash uchun, inflyatsiya har yili oldingi yilga nisbatan yuqoriroq bo'lishi lozimligi ta'kidlanadi [16]. Bundan ko'rinib turibdiki, uzoq muddat ishsizlikni o'zining tabiiy darajasidan past darajada ushlashga faqatgina to'xtovsiz o'suvchi (accelerating) inflyatsiya orqali erishish mumkin. Shuning uchun ham bu usulni yoqlovchilar "akseleratsionistlar" deb ham atalgani bejiz emas [15]. Biroq, ikkala olim ta'kidlashganlaridek, ekspansion siyosat to'xtalishi bilan o'zining tabiiy darajasiga qaytadi, ammo inflyatsiya esa o'zining avvalgi darajasidan ancha yuqoriroqda bo'ladi.

Kutish tushunchasi makroiqtisodiyotda muhim rol o'ynay boshlagandan keyin, iqtisodchilar oqilona (idrokli) kutish ustida ham ishlay boshladilar. Kutishni oqilona modellashtirish birinchi marta Muth [17] tomonidan joriy etilgan bo'lsada, *Ratsional kutish* yohud *progressiv kutish* yondashuvi FEChga ham qo'llanilgan va bu yondashuv Sargent T.J. (1971) va Lucas[19] va boshqalarning ishlariga asoslangan deb qaraladi. Ratsional kutish tarafdorlari qisqa muddatli davr ichida FECh kompromisi mavjudligini mutlaq rad etishadi[15]. Bu yondashuvga ko'ra, insonlarning kutishlari faqatgina oldingi yillar inflyatsiyasiga bog'liq emas, aksincha ular ratsional tarzda barcha mavjud ma'lumotlarga asoslangan holda o'zlarining inflyatsion kutishlarini shakllantirishadi[2]. Ratsional kutishga ko'ra, odamlar joriy

iqtisodiy vaziyatni ratsional tarzda baholashadi va FECh kompromisiga nisbatan qanday siyosiy choralar tatbiq qilinishi mumkinligini oldindan bashorat qilishga urinishadi[11]. Shu sababdan, siyosatchilar pul siyosati yordamida istiqbolda FECh kompromisidan foydalanishidan avval, odamlar istiqboldagi narx darajasiga nisbatan o'zlarining kutishlarini allaqachon o'zgartirib bo'lgan bo'lishadi. Oqibatda, ilgari ta'kidlanganidek, agar kutilmagan inflyatsiya mavjud bo'lmasa qisqa muddatli FECh kompromisi to'liq natijani bermaydi. Siyosatchilar tarafidan inflyatsiyani ko'tarish orqali ishsizlik darajasini tushurish uchun qilingan barcha urinishlar yordam bermaydi, aksincha faqatgina narxlarning ko'tarilishiga olib keladi. Ya'ni, "real o'zgaruvchilarni avvaldan kutilgan pul siyosati bilan o'zgartirishning" natijasi samarasiz bo'ladi va bu holat "samarasiz siyosiy taklif" nomini olgan [19;1].

AQShda 1970-yillardagi stagflyatsiya fenomeni oqibatida inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabat musbat bo'lib qoladi (2-rasm) va endi nafaqat uzoq muddatli balki qisqa muddatli manfiy FECh kompromisi ham g'oyib bo'lganligini ko'rish mumkin[1]. Asosan stagflyatsiya va samarasiz siyosiy takliflar natijasida 'FECh ta'limoti ikki turli xil yo'nalishlarga bo'linadi' [1, 21].

Birinchi yo'l, asosiy FECh modeli oqimi bo'lib, bunda asosan taklif shoklari va o'tgan inflyatsiya yoki inertsianing ahamiyati muhim rol o'ynaydi. 70-yillardagi musbat inflyatsiya-ishsizlik holatini ular o'sha davrdagi taklif shoklari natijasida bo'lganligini ta'kidlashadi[1]. Quyida asosiy oqim modeli formulasining ko'rinishi berilgan:

$$\pi_t = \alpha E_t \pi_t + \beta(U_t - U^*) + z_t + e_t \quad (4)$$

Bu erda kengaytirilgan kutish FECh (3) bilan bir xil bo'lib unga taklif shokini ko'rsatuvchi z_t qo'shilgan. Ayni paytda, muqobil Yangi Keynschilar FECh (NKPC) yo'nalishi inflyatsiya-

ni ratsional kutish, pul va fiskal siyosatlarni o'z ichiga olgan holda (1) taklif shokini e'tiborsiz qoldirishadi:

$$\pi_t = \alpha E_t \pi_{t+1} + \beta(U_t - U^*) + e_t \quad (5)$$

Bunda, $E_t \pi_{t+1}$ kutilgan inflyatsiyani anglatadi (progressiv). Bu model asosan Fischer (1977) va Taylor (1980) hamda Calvo (1983) larning ishlariga asoslanib yaratilganligi e'tirof etiladi.

Keyinchalik, Gali va Gertler (1999) tomonidan 'gibrid' (hybrid) NKPC deb ataluvchi yondashuv rivojlantirilgan. Ularning modeli o'tgan va istiqboldagi kutilgan inflyatsiyalarni o'z ichiga oladi:

$$\pi_t = \alpha_f E_t \pi_{t+1} + \alpha_b \pi_{t-1} + \beta(U_t - U^*) + e_t \quad (6)$$

Ularning aniqlashlaricha istiqbolli kutish (α_f) ning qiymati o'tgan inflyatsiya (α_b) ning

qiymatidan yuqoriroq va shuning uchun ham istiqbolli kutilgan inflyatsiyaning asl inflyatsiyada ahamiyati kattaligini ko'rsatishgan (Gali & Gert-

ler, 1999; Gali, Gertler & López-Salido, 2001; 2005). Shunga qaramay bu model ham asosiy oqim modeli tarafdorlari tomonidan tanqid qilingan (Gordon, 2011). Gibril modelining eng katta tanqidi Rudd va Whelan (2005, 2006) ishlarida keltirilgan bo'lib, ularning xulosasiga ko'ra istiqbolli kutish inflyatsiyasi inflyatsiya dinamikasida hech qanday muhim rol o'ynamaydi.

Xulosa. Makroiqtisodiyotda inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabat juda ham muhim

rol o'ynaydi va ushbu masalada ko'plab ilmiy ishlar mavjud bo'lsada ularning barchasi ma'lum makroiqtisodiy muhit shart-sharoitlariga asoslangan. Chunki iqtisodchilar, pul hajmining o'zgarishi, monetar siyosat indikatorlariga nisbatan real o'zgaruvchi bo'lgan ishsizlikka nisbatan ehtimoliy oqibatlarini aniqlashga urinishgan. Fil-lips egri chizig'i (FECh) ushbu ikki o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatni namoyish qiluvchi ta'-limotdir.

Manba va adabiyotlar ro'yxati:

1. Gordon, R. J. (2011). The history of the Phillips curve: consensus and bifurcation. *Economica*, 78(309), 10-50. doi:10.1111/j.1468-0335.2009.00815.x
2. Hornstein, A. (2008). Introduction to the new Keynesian Phillips curve. *Economic Quarterly*, 94 (4), 301-309. Retrieved from
3. Llaudes, R. (2005). The Phillips curve and long-term unemployment. *Working Paper Series*, No. 441, ECB. Retrieved from
4. ECB. (2014). The Phillips curve relationship in the euro area. *Monthly Bulletin*, No. 441, pp. 99-114
5. Montoya, L.A. & Döhring, B. (2011). The improbable renaissance of the Phillips curve: The crisis and euro area inflation dynamics. *Economic Papers*, No. 446, October, EU. Retrieved from: http://ec.europa.eu/economy_finance
6. Atkeson A. & Ohanian L.E. (2001). Are Phillips curves useful for forecasting inflation? *Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review*, 25(1), 2-11. Retrieved from <http://library.hud.ac.uk/summon>
7. Phillips, A. W. (1958). The relation between unemployment and the rate of change of money wage rates in the United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25(100), 283-299. doi:10.1111/j.1468-0335.1958.tb00003.x
8. Samuelson, P. A., & Solow, R. M. (1960). Analytical aspects of anti-inflation policy. *The American Economic Review*, 50(2), 177-194. Retrieved from <http://library.hud.ac.uk/summon>
9. King, R. G. (2008). The Phillips curve and U.S. macroeconomic policy: Snapshots, 1958-1996. *Economic Quarterly*, 94(4), 311-359. Retrieved from
10. Forder J. (2010). Economists on Samuelson and Solow on the Phillips curve. June 24, 2015
11. Lacker J.M. (2007). President's message: Lessons of the Phillips Curve. Retrieved from <https://www.richmondfed.org> on 21.06.2015
12. Phelps, E. S. (1967). Phillips curves, expectations of inflation and optimal unemployment over time. *Economica*, 34(133), 254-284. doi: 10.2307/2552025
13. Friedman M. (1968). The role of monetary policy. *The American Economic Review*, 58(1), 1-17. Retrieved from <http://library.hud.ac.uk/summon>
14. Friedman M. (2006). Tradeoffs in Monetary Policy. Retrieved from <http://web.stanford.edu/~johntayl/Friedman2006.pdf> on June 24, 2015
15. Fischer S. (1977). Long-term contracts, rational expectations, and the optimal money supply rule. *Journal of Political Economy*, 85(1), 191-205. doi:10.1086/260551
16. Humprey, T.M. (1985). The early history of the Phillips curve. *Economic Review*, (Sep/Oct), Federal Reserve Bank of Richmond, 17-24. Retrieved from <https://www.richmondfed.org>
17. Muth, J. F. (1961). Rational expectations and the theory of price movements. *Econometrica*, 29(3), 315-335. Retrieved from <http://library.hud.ac.uk/summon>
18. Sargent, T. J. (1971). A Note on the "Accelerationist" Controversy. *Journal of Money, Credit and Banking*, 3 (3), 721-725. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1991369>
19. Lucas, R. E. Jr. (1972). Expectations and the neutrality of money. *Journal of Economic Theory*, 4, 103-124. Retrieved from <http://old.econ.ucdavis.edu>
20. Ball, L. & Mazumder, S. (2015). A Phillips curve with anchored expectations and short-term unemployment. *IMF Working Paper*, No. 15/39. Retrieved from <https://www.imf.org>
21. Bernanke, B. (2010). The Economic Outlook and Monetary Policy. Speech at the Federal Reserve Bank of Kansas City Economic Symposium, Jackson Hole, Wyoming. Retrieved from <http://www.federalreserve.gov>

ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ – ГЛОБАЛ МУАММО СИФАТИДА

**Исраилова Дилфуза Каримовна –
Андижон машинасозлик институти, и.ф.н.**

Аннотация. Мақолада хуфиёна иқтисодиёт миқёслари, унинг асосий соҳалари, ривожланиш сабаблари ҳамда оқибатлари ёритилган.

Калит сўзлар: хуфиёна иқтисодиёт, яширин иқтисодиёт, норасмий фаолият, сохта иқтисодиёт, солиқ тизими, трансакцион ҳаражатлар.

Аннотация. В статье описаны масштабы, основные секторы, причины развития, а также последствия теневой экономики.

Ключевые слова: теневая экономика, скрытая экономика, нелегальная экономика, фиктивная экономика, трансакционные затраты.

Annotation: The article describes the scale, the main sectors of the shadow economy, and the consequences of it.

Keywords: shadow economy, hidden economy, illegal economy, fictitious economy, transaction costs.